Valdas Vainilaitis

Palangos gatvė 3

2013 m birželio mėnesį UAB „Juozapas pas žurnalistus“ užsakymu APC atliko žvalgomuosius tyrimus sklype Palangos g. 3 Vilniuje. Sklype, kurio dydis apie 400 m^2, buvo iškasti 3 2x2 m dydžio šurfai (bendras plotas 12 m^2). Žvalgomųjų tyrimų tikslas buvo nustatyti šioje vietoje esančio kultūrinio sluoksnio storį, struktūrą, pobūdį, taip pat ištirti, ar žvalgomoje vietoje nėra ankstesnio užstatymo liekanų. Tyrimai vykdyti dėl projektinių pasiūlymų ir detaliojo plano sudarymo.

Anksčiau 14-tas senamiesčio kvartalas, kuriam priklauso pastatas ir sklypas Palangos g. 3, archeologiškai nebuvo tyrinėtas. Detaliau 1983–1995 m. kasinėtas senamiesčio kvartalas 15 (Vilniaus gatvės R pusė). Ten kultūrinis sluoksnis buvo nuo 1,9 iki 4,8 m storio. Apatiniai horizontai datuojami XIV–XVI a. (*LIIR*, f. 1, b. 1041; 2428). Istorinių tyrimų duomenimis, 15-tas senamiesčio kvartalas buvo užstatomas vėliau nei kaimyniniai dėl per kvartalo teritoriją ėjusios Kačergos (Vingrių) upelio vagos. Būtent dėl šios priežasties, istorikės I. Baliulytės nuomone, net iki XVIII a. pabaigos šioje vietoje nesusiformavo mūrinis užstatymas. Pirmas trijų korpusų mūrinis pastatas kvartale pastatytas tik XIX a. pradžioje. Dabartinis užstatymas susiformavo po 1903 m. rekonstrukcijos.

1 pav. Žeberklo dalis. V. Vainilaičio nuotr.

Fig. 1. Part of a harpoon.

2 pav. Peilio kriaunų dalis. V. Vainilaičio nuotr.

Fig. 2. Part of a knife scale.

3 pav. Įrankio rankena. V. Vainilaičio nuotr.

Fig. 3. A tool handle.

Kasant šurfus pastebėta, kad 1 ir 2 kultūrinio sluoksnio horizontai permaišyti iki 1,5–1,75 m gylio. Šalia XVI–XVII a. datuojamų buitinės keramikos ir plokštinių koklių fragmentų buvo randama XIX–XX a. datuojamos buitinės keramikos ir koklių, XX a. datuojamų statybinių atliekų: asbestinio šiferio gabalų, silikatinių plytų, asfalto fragmentų ir kt. Taip pat šiame sluoksnyje šurfe 2 surastas sulūžęs neaiškios paskirties į dvišakį žeberklą panašus geležinis daiktas (1 pav.), tarpukario Lietuvos uniformos skiriamasis ženklas su vyčiu. Nukasus sujauktą kultūrinį sluoksnį, ir šurfe 1 (1,6 m gylyje, H_{abs} 107,00 m), ir šurfe 2 (1,5 m gylyje, H_{abs} 106,90 m) buvo atidengtas iki 50 cm storio juodos durpingos žemės su degėsiais horizontas. Šiame sluoksnyje surasta buitinė keramika ir koklių fragmentai datuojami XVI a. – XVI–XVII a. riba. Šurfe 2 rasta kaulinė peilio kriaunų dalis ir kaulinė įrankio, veikiausiai grąžto, rankenėlė, puošta įrėžtų apskritimų ornamentu (2, 3 pav.). Įžemis šurfe 1 pasiektas 2 m gylyje (H_{abs} 106,60 m), o šurfe 2 – 2,2 m gylyje (H_{abs} 106,20 m). Tikrumo dėlei abiejų šurfų įžemyje padaryta po gręžinį.

Šurfe 3, sujauktame kultūriniame sluoksnyje su XVI–XX a. datuojamais radiniais, 40 cm

gylyje (H_{abs} 108,20 m) atidengtas apardytas 30 cm pločio *mūro* fragmentas, orientuotas V–R kryptimi. Sienelė sumūryta iš geltonų plytų (25x12,5x5,5 cm, 28,5x12,5x5 cm, 26x13x6 cm dydžio), rištų baltu kalkių skiediniu. Sienos paviršiaus absoliutūs aukščiai šurfo V dalyje – H_{abs} 108,16 m, R šurfo dalyje – H_{abs} 108,36 m. Pagal plytas ir mūrijimo būdą sienelė datuojama XIX a. Atidengtos 5 išlikusios plytų mūro eilės. Saugumo sumetimais šurfo 3 kasimas buvo nutrauktas 2 m gylyje, nepasiekus nei nesuardyto kultūrinio sluoksnio horizonto, nei įžemio. Įžemis šiame šurfe nepasiektas ir padarius gręžinį. Išgręžus gręžinį konstatuota, kad 2,8 m gylyje (H_{abs} 106,00 m) prasideda tamsiai pilkos – juodos žemės su degėsiais sluoksnis, panašus į atidengtą šurfuose 1 ir 2.

Palangos St. 3

During a June 2013 field evaluation on the plot at Palangos St. 3, Vilnius, three 2x2 m test pits were excavated to a depth of 2–2.3 m in a 400 m^2 area. 16th–20th centuries cultural layer horizons were recorded in the test pits. It was determined that the cultural layer's upper horizons to a depth of 1.5–1.7 m were Modern Age layers mixed during 20th century earthwork. The deeper surviving horizons date to the 16th – turn of the 17th century. These horizons contained fragments of household pottery and panel stove tiles (*Blattkacheln*) and several bone and iron artefacts (Figs. 1–3). Control boreholes were made in all three test pits after digging was completed. Sterile soil was not reached in test pit 3 even in the boreholes. Earthwork was suspended in it due to safety considerations.

Agnė Vaitkuvienė

Subačiaus gatvė 19

2013 m. gruodžio mėnesį sklype, esančiame Subačiaus g. 19, vykdyti žvalgomieji tyrimai. Sklypas patenka į Vilniaus senamiesčio teritoriją. XIX a. sklype galais į Subačiaus gatvę stovėjo mediniai pastatai, kurie XIX a. pabaigoje nugriauti ir pradėtas statyti dviaukštis daugiabutis gyvenamasis pastatas, kurio Š korpusas (palei Subačiaus gatvę) buvo su gyvenamu rūsiu. Kodėl ir kada tiksliai nugriautas sklype stovėjęs pastatas – neaišku. Tačiau XX a. 7 dešimtmetyje iš buvusių pastato plytų sklype sumūryti garažai. Šuo metu didžioji dalis šių garažų sugriuvę, likę tik griuvėsiai.

Archeologiniai tyrimai sklype anksčiau nevykdyti, tačiau nemažai tyrinėtos aplinkinės teritorijos. Subačiaus g. 21 ir 23 vykdytų tyrimų metu surastas nuo 2 m iki 3,2 m storio kultūrinis sluoksnis su to laikotarpio ūkinėmis duobėmis. Ūkinės duobės datuojamos XIV a. pabaiga – XV a. pradžia, o virš jų atidengtas apie 20–40 cm storio pilkos žemės horizontas, datuojamas XV a. pradžia. Subačiaus g. 17 R kiemo PR dalyje 1,9–2,65 m gylyje aptikta XV a. datuojamos ūkinės duobės dalis. V kiemo PV dalyje 1,5–2,76 m gylyje aptikta kultūrinių sluoksnių fragmentų, datuojamų XVI a. pabaiga – XVII a. I puse (*ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 480–482). Sklypo, esančio Daukšos g. 12 Š dalyje, aptiktas apardytas XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 394–395).

2013 m. tyrimų metu iškasant 4 šurfus ištirtas bendras 14 m^2 dydžio plotas. ***Šurfe 1*** sklypo Š dalyje virš XX a. įrengtos šiluminės trasos ir šalia jos fiksuotas iki 2,32 m storio perkastas pilkos spalvos sluoksnis su pavieniais